Tečaj XIV. **NOVICE** List 25.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 26. marca 1856.

Vodník vinorejcov.

(Dalje.)

Poveršna zemlja za nograde.

Naj več med vsim je ležeče na zemlji.

Med zemljo in zemljo za nograde je pa ta velik razloček, da nektera zemlja je zlo rodovitna, to je, da se na nji pridela veliko vina, — na nekteri pa se ga pridela manj, pa to je posebno dobro in žlahno.

Kar se tiče rodovitnosti zemlje za vino, je tista naj bolja, v kteri je prava primera perstí (černe sperstenine), ilovce, peska in apna. Res je, da ne raste nikjer nič, če ni zemlja celó nič rodovitna, tedaj je tudi v nogradih treba, da je zemlja nekoliko rodovitna, — vendar sta nograd in vino toliko manj vredna, kolikor bolj je zemlja rodovitna, ali pa nasproti: nograd in vino sta več vredna, ako je zemlja manj rodovitna — ali da rečemo z druzimi besedami: naj žlahneje in naj dražje vina se pridelujejo na lahki (manj rodovitni) zemlji, ktera se lahko pregreje in se kmali osuší preobilne moče.

Na Francozkem se vina, ktere naj bolj slové, pridelujejo na kremenini, apnini (soldanu, laporji) ali na pešeni ilovci in tudi na kamnitnem svetu.

Toliko je ležeče na pripravni zemlji, da je mogoče prav dobre vina pridelovati, če tudi terte niso naj bolje in tudi lega kraja ne, le, da grojzdje zamore popolnoma dozoreti. Nogradi v Girondi so v tem naj bolja učilnica. Ondi se pridelujejo naj bolje vina v mnogoverstnih legah in iz mnogoterih tertnih plemen. Povsod pa je zemlja takošna, kakor smo gori povedali. Da so vina tukaj posebno dobrega okusa in duha, izvira gotovo le od primerne zemlje. Ni mogoče, da bi tega ne spoznal vsak, kdor je velike nograde na levem bregu Garone obhodil. Na vsih na kremenini ležečih vinogradih od pervega do zadnega se prideluje tista žlahna kapljica, prijetna in lahka, ktero čisla ves svet, pa vsako vino ima nekaj posebnega dobrega. Če smo pa zemljo natanko preiskavali, smo res našli vselej posebno mešanco gori imenovanih zemelj.

Naj tedaj vsak gospodar, kdor si hoče kak nograd napraviti, si izbere lahko zemljico — to je, takošno, ktero sonce naj lože pregreje, in naj se nikar ne spodtikuje nad tem, da je presuha, zakaj temu se dá lahko pomagati brez škode za dobro vino, kar bomo v daljnem svojem spisu dokazali.

Spodnja zemlja.

Tudi na spodnji zemlji je kakor pri njivah in travnikih tako tudi pri nogradih veliko ležeče, čeravno ne toliko, kakor na poveršni. V Girondi je spodnja zemlja v dobrih nogradih in večkrat v enem nogradu pri vsaki stopnji skor drugačna, pa na poveršni se to ne vidi.

Kar pa storí za nograd poveršna zemlja, to storí tudi spodnja. V ravno tistem kraji se pridelujejo naj bolje vina tam, kjer je spodej lapor, zakaj do tega ima sonce naj več moči. Lapor je pa bolji kakor pesek, ker vlažnost bolj zaderžuje brez posebne moče. Če pa je ilovca spodej, se pridela vina več, ker se poleti vlažnost (moča) na takem svetu v pravi primeri zaderžuje.

Lega kraja.

Pri enaki zemlji in enakih tertnih plemenih je ni bolje lege kakor je lega proti poldnevu. V takih sončnih krajih zorí grojzdje veliko lože in hitreje in vino je veliko bolje. Taki kraj pripekajo sončni žarki naj delj časa in kuhajo vino naj bolje. Ker nektere sloveče vina rastejo na severnih goricah, mislijo nekteri, da sever dela tam dobre vina. To misel pa poderajo vse druge skušnje. Če v nekterih severnih, bolj osojnih krajih rastejo dobre vina, izvira to gotovo odtod, da je zemlja takošna, kakor smo jo gori popisali.

Če je kraj nekoliko sterm (gorica), je to prav dobro za vino, ker se zemlja v stermi legi hitreje osuší, potem lože zgreje in grojzdje hitreje zorí. Na sredi gorice pa je vino naj bolje, ker sonce ima do tiste naj večjo moč. Na verhu gorice je bolj merzlo kakor pod verhom; tudi vetrovi so ondi silniši, veter pa, če terti terga perje, ji jemlje po odpadlem perji tudi redivne dele.

Pa tudi še na druge okoljšine vinogradov je gledati. Naj huja nadloga so jim pomladanski mrazi. Treba je zvediti, odkod pride pomladanski mraz? Če so gojzdi ali močvirji blizo, so tudi pomladanski mrazi gotovi, ker oní hladé zrak ponoči in odtod rosa in megla in pomladanska zmerzlina. Obilo skušinj pa poterjuje, da v vinogradih, ki so blizo rek, se pridelujejo naj bolje vina; terta potrebuje vlažnosti, da veselo raste; kjer terta nima mokrote, ji manjka potrebnega življeja, zato dosihmal še ni mogoče bilo v suhih in vročih krajih Afrike in Azije tert pomnožiti in dobrih vin prídelovati. Naj bolje vina rastejo pri vodah ali med vodami: tako ob Tisi, Donavi, Labi. Majnu, Rajnu, Mozli, Girondi, Garoni, Ehoni, Marni, Saoni, Ahru, Nahru, Nekarji, Dravi, Muri, Sulmi, Lasnici itd.

(Dalje sledí.)

Gospodarske in živinoznanske novíce.

(Cena živine žlahnega plemena v lanski parižki razstavi.) Z lansko razstavo mnogoverstnih obertnijskih izdelkov in kmetijskih pridelkov v Parizu je bila sklenjena tudi razstava domače in angležke živine. Mnogo živine, ki je bila za naj lepšo spoznana in s premijami obdarovana, je bila prodana po sledeči ceni: Ena krava iz Devonšira za 2800 frankov (to je, čez 1100 gold. po našem dnarji); naj lepši ovni southdownskega plemena so bili plačani po 2500 frankov (1000 gold.), en junec durhamskega plemena je veljal 3200 frankov (okoli 1300 fl.), tri mesce staro têle herefordshireškega plemena 300 frankov (120 gold.); en petelin in dve puti angležke dorkingskega plemena so veljali 750 frankov (okoli 300 gold.); princu Albertu (možu kraljice angležke) so ponujali za par pišet 1800 frankov (okoli 700 gold.), pa ju ni hotel prodati.

Čudili se bojo nekteri naših bravcov nad tako silno visoko ceno in rekli: taki kupci imajo pač dosti dnarja zametovati! Al temu ni tako — cena ta visoka kaže le, koliko je ondašnjim živinorejcom na tem ležeče, da dobé posebno žlahno živino za pleme. Če ravno malokdo naših živinorejcov bi utegnil plemensko živino tako drago plačati, zamore ta cena vendar vsim našim gospo-

darjem očiten izgled biti: kako potrebno in dobro je, da pri reji živini vselej gledajo na to, da za pleme si izberajo naj lepšo in boljo živino, ktera se obilno splačuje v prirojeni mladi živini. Gotovo bi Angleži, Francozi in drugi ne plačevali živine za pleme tako drago, ako bi ne bili prepričani gotovega dobička.

(Moč človeška merjena z močjo konjsko. Ni davnej so v neki flamiški vasi kmetje sledečo skušnjo naredili. Osem naj močnejših korenjakov je prijelo za en konec verví, na drugi konec pa so vpregli konja; na dano znamenje so potegnili uni in ob enem so pognali konja; kmetje so vlekli kar so mogli na eno, konj pa na drugo stran, — čez nekoliko minut je zmagal konj.

Še nekaj od mlinov na sapo.

Vaše misli v 9. in 16. listu „Novic“ od mlinov na sapo so nam močno všeč, ker bi bilo to za Notranjsko res prav važna reč, posebno pa za hribovce. Al tista želja, naj bi kdo take mline natanko popisal in obrisal, je brez prave skušnje kaj težko spolniti, ker prej ne poskušena reč se nikoli tako izpeljati ne dá kakor bi kdo mislil.

Dobro bi bilo tedaj, da bi se tega dela kaka umna glava lotila, s poskušnjo najpervo; potem bi se še le zamogla ta reč lahko popisati. Če lih bi bila kaka reč še narobe in neukretna, to za pervo pot nič ne dé; se že zamore popraviti in na boljše predelati.

Tudi parobrodi, parni vozovi na železnicah in daljnopisniki (telegrafi) niso bili na pervo misel tako napravljeni kakor so zdaj, ker marsikaj se je že popravilo in zboljšalo.

Mlini na sapo pa niso nobena posebna umetnija; ni nam treba deleč iskati tacega moža, — ga imamo prav blizo, da bi se tega lotil.

Ker pa gosp. Ložan v 12. listu „Novic“ pravi, da bi burja take mline in vso naredbo prekucovala, ne rečem, da bi to mogoče ne bilo, — al temu se lahko v okom pride. Ne vzemite mi tega za zlo; morda nismo enakih misel; jez ne mislim tistih mlinov, kakoršni so na Luneburškem, Magdeburškem in po druzih okolicah, ki jih morajo zdaj proti severju, zdaj proti vetru in burji obračati. Takošne bi res kaj lahko naša burja prekucovala. Jez mislim stoječe, zidano, terdno ozidje, in tudi tako prostorno, kakoršnega je za notranjo napravo potreba, in da bi se le vetrinca, pa ne vès mlin zabračala, ker menda zmiraj je bolje, da se mala reč giblje in obrača, kakor pa velika.

Zoper to bi pa utegnil kdo reči, da vetrinca bi se ne mogla okoli zidú na vse štiri kraje sveta sukati, in včasih bi se hudo zaletela, da bi hotla vso notranjo naredbo polomiti, včasih bi pa prepočasi šla. Al to je vse lahko, ker jez mislim zid okrogel, naj bo že mlin velik ali majhen, (okrogel pa zato, da se ga sapa lože ogibljuje). Če je mlin velik, mora biti okrogel stolpek na verhu, tolike visokosti, kolikor visočine vetrinca do spodnjega ozidja potrebuje. Če je pa mlin male sorte, se pa kar na tajistem zidu vetrinca napravi, ker bo blizo do tal segla. Da se pa vetrinca zamore proti hudim nevihtom bojevati, se lahko pomaga, pa kako? Ne bom tega tukaj popisaval, ampak le rečem, da se lahko naredí. Jez le toliko to reč omenim, da bi nobeden upanja ne poderal zastran izpeljave teh mlinov.

Gosp. pisatelj v 16. listu pravi, da bi treba bilo poprej prevdariti, kam naj se mlin postavi, da pride za vse okoljšine na pravo mesto. To se mora po legi kraja prevdariti; se vé, da bi ne bilo dobro na take verhunce mlinov staviti, da bi se moglo navkreber voziti ali nositi, zraven pa še od več vasí deleč preč. Kar se sape tiče, že pamet razodeva, da, postavimo, če je v eni dolini več vasí in je dolina prostorna, bi bilo bolj potrebno mlin imeti v dolini, pa ne sred doline, ker na sredi bi bile vse sape prepohlevne za-nj, temuč bolj proti hribom, na kraj proti zjutranjemu in večernemu kraju. Naj je že ktera koli sapa, ko se čez hrib navzdol valí, pritiska gotovo na kter kraj bolj kot na drug; čez hrib pridši na tla zadene, in se spet višje dvigne, ker mora čez druge hribe iti. Kadar je že dolino preletela in gredé po dolini kak kolobar za sabo naredila, pred tistimi hribi, čez ktere ima iti (na planem), nikoli ne bo take močí imela, kakor pa če po hribu doli vleče. Saj je znano, da so sape tako različne po enih krajih, da človeka tù na tla sili, za strelaj deleč se pa že ne vé za-njo. Ker nas narvečkrat burja prepihuje, bi bilo dobro, na izhodni (juterni) strani doline mlin postaviti. Kar pa bo pri ti naredbi nar bolj hasnilo, bodo še le skušnje učile. F. J.

Šolsk list *).

Sedanji čas je čas napredka! Kamor koli pogledamo, povsod vidimo prizadevanje po blagonosnem napredku, le s tem edinim razločkom, da v nekterih deželah napredek bolj se razširjuje, v drugih pa manj.

Kdor v sercu ljubezen ima do človeštva in do milega svojega naroda, podpirati mora napredek kar koli mu je mogoče.

Vsakemu posamnemu človeku stojí odperto obširno polje, na kterem zamore napredek in omiko, bogo- in človekoljubja razširjati. Brezkrajno je to polje, in vsak, kdor iskreno želí sreče svojega naroda, ne smé o tem pustiti ne ene ugodne prilike v nemar, ne smé gledati na druge in ne reči: „e! zakaj bi jez pervi bil? naj začne ta ali uni!“ Vsaki naj raje misli: „Ako jez začnem, začel bo tudi drugi, tretji itd.“ Zerno do zerna pogača! Pri Bogu! Ako bi vsi ljudje blagega serca tako mislili, bi se mogel napredek močno razširjati. Posebno milemu našemu narodu, — narodu, kteri stanuje v zemlji tako krasni, rodovitni in bogati, trebalo bi mnogo mož, kteri bi iz vse duše podpirali napredek. Krasna, rajsko-krasna je domovina naša, — ali žalostnega serca mora vsak domorodec reči, da napredek in omika nista pri nas tako udomačena kakor pri narodih druzih. Narod naš bil je dolgo dolgo sam sebi prepušen, in oni, ki bi bili mogli za njegovo omiko, z napravo šol skerbeti — oni, ki so obdarovani z duhom in bogastvom, ali niso hotli potegniti se za stvar tako žlahno in koristno, ali so še celó protivniki bili napredku. Res je, da tudi pri nas imamo može, mesta in občine (soseske), ktere so v ta krasni namen mnogo storile in še delajo. (Tù imenuje gosp. pisatelj slavne Draškovice in mesto Varaždin, ki je pervo na Horvaškem celo nižjo realno učilnico utemelilo).

Učilnice, pa dobre národne (ljudske) učilnice, v kterih vlada pravi duh pobožnosti, brez kterega nobena šola ne more doseči namena svojega, so perve sredstva, s kterimi se napredek razprostira, prava pobožnost utemljuje, serce požlahnuje in blagostan naroda podpira. Cilj in konec dobre národne šole mora biti: Izrejevanje otroka za pravega človeka, to je, za pravega uda rodovine, domovine, cerkve, deržave, človeštva in nature. Bogu bodi milo! da nimamo dosedaj veliko takih učilnic, ktere zadostujejo onemu narodu.

Naše občine (soseske) bi mogle same za svoje šole prizadevati si, pa ne čakati le na vlado, ktera je z drugimi važnimi opravili preobložena. Poglejmo samo na posestrino našo Česko, kjer so ljudske šole v naj boljem cvetu. Ondi soseske in mesta, plemenitaži in mestjani, svoje šole tako močno podpirajo, da jim ga ni para v vsem cesarstvu austrijanskem. Na Českem ima skor vsaki terg svojo glavno učilnico in vsako mesto svojo nižjo realno šolo. Sam Zlatni Prag ima petero nižjih in dvoje višjih realnih učilnic.

Kakošna bi to bila sreča za nas, ako bi naše mesta hotle nasledovati ta sjajni izgled českih mest. Pa bi za malo časa narod naš dospel višjo stopnjo omike, stopnjo tako, da bi se mogel vverstiti vsim omikanim narodom sedanjega véka“.

Po tem vvodu govorí pisatelj o potrebi, da zbirka dobrih bukev bi morala v vsaki, tudi siromašni

*) Po „školskih listovih“ Venceslava Mařika v zagr. „Narodnih Novinah“.

hiši ravno tako biti kakor drugo potrebno orodje, ker bukve so kupi skušinj vsih ljudí, narodov in vekov, iskra in luč življenja. Kadar pa mladina ljudsko šolo doverší, je treba za poduk in kratek čas bukev, dobrih bukev, — al vseh omisliti si ni vsakemu mogoče, zato nasvetuje gosp. pisatelj ustanovitve soseskinih ali občinskih bukvarnic, ktere naj se napravljajo na občinske stroške. Bolj kakor vsako drugo — pravi dalje — bi take bukvarnice tudi bile bramba zoper pijančevanje, kvartanje in druge razujzdanosti. V soseskah, kjer bi se pridno bralo, bi postalo v kratkem ljudstvo omikano, lepega zaderžanja, brez nevere, brez praznoverstva in neumnih vraž; bi napredovalo v vsih opravilih svojega stanú, sebi in vsi soseski na dobiček in čast.

Še dalje popisuje gosp. pisatelj veliko korist občinskih bukvarnic, od kterih so „Novice“ že mnogokrat govorile in tù in tam po Slovenskem kakošno tako bravnico ustanovile. Čeravno smo Slovenci v spisu in izdaji ljudstvu v mnozih vednostih potrebnih domačih bukev svoje brate Horvate že zlo prehiteli in je v obče omika slovenskega prostega ljudstva, ktero precej rado časnike bere, in tudi stan ljudskih šol na dosta višji stopnji, je vendar tudi pri nas še treba vse bolj iskrenega duha za šolstvo, zato bi opomini pričijočega za horvaško deželo pisanega sostavka utegnili tudi za nas kakošno dobro zernice imeti, in če druzega ne, saj to, da bravci naši vidijo, da povsod se oglasujejo želje po pravi ljudski omiki, ktera nikoli ne obstaja v tem, da se človek le zna bahati s tem, da bere in piše ali da je bolj prekanjen in poreden, ampak da si pomaga z večjo vednostjo na bolji stan in z večjo bistrostjo uma in požlahnjenim sercom lože zapopada svetost pravíce in postav deržavljanskih in božjih.

Jezikoslovne stvarí.

K jezikoslovni pravdi zastran „Epidemie“ in „kuge“.

Na uterjeno pojasnilo gospoda vrednika „Novic“ zastran besede „Epidemie“ gre zarad večje natančnosti povedati, da v zdraviloznanskih rečéh jez najdene besede sicer spisujem, pa jih prepušam vse presoji rečenega gosp. dohtarja *), kakor zdravnika, ki bi po mojih mislih imel biti edini sodnik v tem, — dalje, da v mojem rokopisu je stalo pri besedi „Epidemie“ samo tole: „Epidemie“, podeželna bolezen, pomor, mor, epidemija (bolezen, ki po vsi deželi gospodari), serb. pošast“. (Na stran sem zapisal: Videat dr. Bleiweis. NB. Mir scheint, dass in der „Epidemie“ der Begriff der Ansteckung nicht wesentlich liegt. Medved sagt: skern, Verderbniss, skerneti se, sich epidemisch verbreiten, skernina miasma, skernja Epidemie. — Quid putatis?). Drugi, kakor bi jez rekel, ne prav razložni niti besednjaku primerni pristavki so bili v Ljubljani dodani, kakor se to često godí, marsikrat besednjaku na korist, marsikrat pa tudi ne. Besedo skernina (ali je še kakemu gospodu znana? Kaj bota odgorila gospoda Medved in Janežič na g. dohtarjevo vprašanje? s čim bota poterdila svoje nasprotne besede?) bi jez rajše izpeljeval od starosl. skvr'na, gr. miasma, lat. inquinamentum, skvr'n, turpis. Dokler se ne najde slovenska, v vsem prilična beseda, bode tudi po mojih mislih v znanstvenih spisih najbolje deržati se gerške po vsem svetu udomačene besede „epidemije“ (ker tacih se bojé samo nepraktični ljudje), v druzih spisih pa ne bo nikake škode, če se reč pové z več besedami.

Da se dopolnijo v „Novicah“ naštete besede iz druzih slovanskih narečij, naj še pristavim iz Vuka: rednja, epidemische Krankheit, (tako rekoč obhodna bolezen ali po redu gredoča). Cigale.

*) Povsod mi je pravílo: v vsem natanjčnemu biti. To tudi, in nič druzega me ne vodi pri udeležbi slovnika našega v tistem malem oddelku, ki spada v okrožje delavnosti moje — zdraviloznanstva, za ktero se je od mnozih straní nabralo lepo število dobrih in pravih besed in se v Ljubljani še nabera. Ravno zavoljo gori omenjene natanjčnosti pa in ne da bi se hotel vsedati na visoki prestol sodnika sem se mogel ustaviti mnogoverstnim besedam, ki so stale v pervem iztisu slovnikovem. Da sem takrat rekel v „rokopisu“, je bila tedaj le pomota. Škoda, da nam ob enem niste tudi razodeli svojih veljavnih misel zastran „kuge“, ker „Seuche“ bo prišla v slovniku tudi na versto in sicer „Seuche“ v občnem pomenu (brez razločka v „ansteckend“ in „nicht ansteckend“) narpoprej. potem pa v razlikah svojih. Treba da se od več straní pretrese ta reč — in do korena. Vred.

Ogled po kranjskem Gorenskem.

Pot od Ljubljane do Belepečí (Weissenfels).

(Dalje.)

Od jezera naprej se vleče pot po malem klancu, verh kterega menda stojimo na nar višjem mestu doline, ker se tù pot proti Ratečam *) zopet nekoliko navzdol oberne. Kmali se nam pokaže tudi cerkev in naprej od nje tje vas, v ktero sedaj dospemo. Dasiravno so hiše večidel zidane, nam vendar strehe naznanujejo, da smo v okolici, ki je lesa bogata, ker so večidel z debelimi dilami krite, in še bolj ko v Kranjski gori vidimo tù pri stavbah planinski značaj. Sicer so Rateče prav velika vas in hiše so zlo nagnečene ena na drugo. Bog vari tù kakega ognja; zakaj pri obili lesenini in pomanjkanji vode bi se tù malo gasiti dalo.

Zapustivši Rateče nas pelje pot, kakor dozdaj, na desnem podnožji hribov po prijazni dolini naprej proti Belipeči. Pred nami se kažejo čedalje bolj koroški hribi, znad kterih enega nam bela cerkvica Device Marije na Višarjih od dalječ kima svoj pobožni pozdrav. Bolj pa, kakor daljni koroški hribi, zanimuje naše oko orjaški Mangart, ki se v rajdi gorá na levo tam v posebni lepoti in mogočnosti našem očem kaže. Kmali nad Ratečami se od vélike poti loči stranska kolovozna na levo. — Vélika nas pelje, kakor sem že rekel, naravnost gori ven; med lepimi travniki dospemo kmali do obraščenega grička, kjer se unkraj po stermem klancu zavije pot v globoko dolino in se v podnožji pokažejo gosp. Kos-ove fužine s gradom vred, naprej gori pa terg Bela peč, zadnja fara ljubljanske škofije; leva stranska pa nas vodi proti dolini Jezerci in v podnožje Mangarta.

Podajmo se tudi mi za pičlo uro po ti poti v stran, ker se bomo pozneje gori pri gosp. Kosovih fužinah zopet lahko z véliko združili. — En čas gremo proti bregu tje skoz travnike, potem skoz neko germičje in kmali se znajdemo v iztoku Jezerce, po kteri pribobní bister potok. Jezno se premečuje in peni čez skalovje, goni tù žago in v urnem teku hití proti globoki dolini in Kosovim fužinam, mi pa sledimo nekoliko njegov vir.

Po ozki dolini nas pelje kolovozna pot poleg šumečega potoka polagoma navkreber. Obraščena je skoz in skoz; na desno edino le z bukovjem, na levo pa s smerečjem, kar se vse kaj prijetno ujema s sivimi pečinami Mangarta in njegovih sosedov, kterih verhunci se nam bližijo skoz ozko špranjo doline naproti. Komaj še smo se oddaljili eno uro od vélike poti, ko se nam mahoma zagrinjalo doline odprè, in kar bi tù gori nikdar ne pričakovali: kakor začarano se v hip pred nami razliva od jutra proti zapadu trivoglo — podolgasto jezero nepopisljive lepote. — Ene korake stopimo naprej še od izvira potoka, ki skoz nalašč napravljeno zatvornico iz jezera teče, — tù našim klicom odgovarja iz raznih dolinic 4kraten jék; zamoremo pa pregledati tudi celo obrežje. Oj lepota čez lepoto! Kdo bi mislil, da na to visočino, v ta skriti kraj je mati narava toliko lepote nakopičila in shranila! Res, ako se kaj na svetu lepo imenovati zamore, to jezero s svojo okrajno je. Na desno se dvigujeta dva precej ravna grička, pervi s senožeti, drugi

*) Rateče imajo berž ko ne ime od tod, ker se tù vode raztekajo proti Belipeči gori in po dolini doli, zastran pripravnosti v govoru pa namesto Raztečje — Rateče. Pis.

z drevjem obraščen; tam gori proti zapadu pa za zelenim, tamnim logom kažejo svoje glave koroški hribje.

Še bolj pa od desne strani je pogled na levo nepriličljiv. Pod stermim bregom malega Kogel-a se dvigujejo ob podolgastem obrežji kakor orjaške stopnice, vendar ločene ena od druge, tri sterme skale; zadnja proti levi je nar višja in na las podobna bleški, le da na nje temenu namesti starega grada visoke jelke molijo ponosno svoje verhove proti nebu. Proti jugu naprej je pod stermim skalnatim homcom, in sem okoli proti tretjemu obrežju, kjer stojimo, zelen smrekov gaj, ki se stika z jezerom kakor bi iz njega se razrašal. — Pokojno se razprostira, straženo od imenovanih obrežij, tamno-zeleno jezero pred nami; vse je tiho—in ako kje, tù vlada rajski mir. Rekel bi skoraj človek, da tù bi bilo dobro večno živeti, pa — nismo še vse lepote tega skrivnosti polnega kraja vidili; stopimo toraj še ene korake naprej.

Proti levi nas pelje pot skoz goščavo, se vendar kmali okrene tje okoli jezera na desno in gré po skalnatem klancu vedno višje in višje. Kakor zerkalo se nam sveti skoz drevje jezero v podnožji; kmali se vendar znajdemo na verhu skalnatega homca, kjer se pot med goščavo in pečine zgubí. Le ene korake stopamo naprej, — zagrinjalo doline se nam zopet vnovič odgerne in kakor okamnjeni stermenja obstanemo. Nar veličastniše gledišče narave se nam tù odprè in zastonj bi bila beseda nar zgovornišega jezika to natanko povedati,

— le žive barve kakega umetnega malarja bi nam zamogle nekoliko priobčiti, kar se tù očem popotnika kaže in razširja.

(Dalje sledí.)

Novičar iz raznih krajev.

Z nasadbo sadnih dreves ob vélikih cesarskih cestah bojo letos na Marskem začeli. C. k. deželsko staviteljsko vodstvo je že razpisalo, da potrebuje 5000 do 6000 dreves; kdor cepljenih sadnih dreves ondi kaj ima, naj se oglasi ž njimi. — C. k. ministerstvo notrajnih oprav je dalo staro prepoved vnovič oklicati, da nobeden cesarskih žebčarjev za spušanje kobil h cesarskim žebcom nikakoršnega daríla ne smé jemati, ne v dnarji, ne v živežu, ne za pijačo ali kar bodi. — C. k. ministerstvo dnarstva je sklenilo, da službe gojzdnarskih fantov (Forstjungen) se imajo priderżavati za izslužene vojake in med temi se oddajati posebno takim, ki so po dotični komisíi bili za tako službo pripravni spoznani. — Da bojo vozove na železnicah pozimi kurili, se je že večkrat govorilo; sedaj se za gotovo sliši, da le vozovi 1. klasa bojo vselej od mesca septembra do mesca majnika greli s plehastimi, 3 čevlje dolzimi in s kropom napolnjenimi flaškami, ktere bojo zavite v volnato odejo; med dva sedála bojo položili eno flaško in flaške vsako četerto uro z novimi nadomestovali. — Po višji c. k. razsodbi so brez dovoljenja dotične c. k. gosposke prepovedane vse vodne stavbe, in nič ne velja potem dokazovati, da stavba (zidarija) nikomur ne škoduje. Sosed, ki se po taki napravi odškodovanega misli, ima pravico terjati, da se podêre in naredí vse kakor je pred bilo, in potem še le se zamore pravda začeti. — Poslednji časniki so še vsi polni novíc, ktere zadevajo rojstvo mladega Napoleona. Kar se tiče sv. kersta v potrebi, se je dalje zvedilo, da po maši so varúške (Gouvernanten) prinesle dete cesarju, ki ga je z blagoslovljeno vodo poškropil in ga potem škofu Nansiskemu izročil. Ob strežbi fajmoštra Št. Germainskega je vzel škof zlato skledico s kerstno vodo in jo po navadnem obredu vlil na glavo keršenca. Spomnili smo gori varúšk; povemo tedaj, da mladi princ ima 3 varuške in 3 dojíce (ame), kterih perva vleče vsak mesec 1500 frankov (600 gold.) Povedali smo tudi unikrat, da cesar in cesarica bota boter in botra vsem ta dan na Francozkem rojenim zakonskim otrokom; danes povemo, da botrinja bo sila velika, ker na vsem Francozkem se vsaki dan okoli 2700 otrok rodí; ako se odšteje 25 odstotkov nezakonskih, bota cesar in cesarica blizo 2000 otrokom boter in botra. Vse je cesarju na rojstni dan mladega Napoleončka po volji šlo, le to ne, da kurzi na parižki borsi so nekoliko padli, namesto, da bi bili, kakor se je pričakovalo, poskočili. Dnarničarji so svojoglavniki! Tudi ni bilo ravno veselo za cesarja, da nekteri angležki časniki so ob dnevih vesoljnega veselja prerajtovali, da je več ko 200 let preteklo, da na Francozkem ni noben sin nobenega vladarja se vsedel na tron po svojem očetu. — Vsaki dan se pričakuje sklep mirú. Angležki časniki, ker sedaj ne morejo več tajiti, da bo mir, ne tajé tudi, da ga niso pričakovali, in mermrajo, da se je Rusom preveč dovolilo. Francozka vlada in pa rusovska pa se ste tako sprijaznile, da se za gotovo pripoveduje, da je rusovski car Aleksander obljubil Napoleonu, da ga bo obiskal še pred svojim kronanjem v Parizu, Napoleon pa bo tudi ob kronanji ali kmali potem v Petrograd šel. Čudno je — se piše iz Rusovskega — da pri nas kakor na Angležkem še niso nehale priprave za vojsko in da se posebno še vojno ladovje pomnožuje. — Velikost mesta Londona se lahko spozná iz tega, kar vsako leto povžije, na priliko: 277.000 volov, 30.000 telet, 1 mil. 480.000 koštrunov in 34.000 prešičev. — Letos pričakujejo zvezdoznanci repate zvezde (kometa), ki ima ime po cesarju Karlu V., zato ker je ta komet slovečega cesarja pripravil, da se je odpovedal vladarstvu in se podal v samostan sv. Justa v Estramaduri na Španjskem. Že leta 1848 so te repátice pričakovali, pa je ni bilo; letos, mislijo, se bo prikazala.

Studencu.

O Stvarnik! tici daš perute,
Da v zrake, kamor če, se dviga;
In ribi v reki daš plavute,
Da kakor blisk po vodi šviga.

Ko bi bile mi krila dane,
Preletel bi zraka višave,
Priletel bi nad kraje znane,
Tje gori med snežnikov glave;

Bi doli spustil se v dolíno
Na brežič tvoj, studenec hladni!
Bi sédel na stermo pečíno,
Al legel spod na cvet pomladni.

Pod temnim logom slap se peni,
Prenehoma vodo sreberno
Razliva tù čez mah zeleni,
In tam čez votlo skalo černo;

Nad njim objemajo se veje
Obstranskih verb in verbic belih,
Da kaj prijazne so odeje
Gnjezdičev milih tic veselih.

Skoz veje sonce se ne vkrade,
Puhté iz slapa ven hladíla;
Učí tù peti tica mlade,
In tù je Vila mene učíla.

Sem nekdaj dnove pač prekratke
Zahajal semkaj k hladnem viru,
Nedolžne misleč sanje sladke,
Jih prepevaje v ljubem miru.

Tud' zdaj me sprejmi, vir preblagi!
Pod svoje ute posvečene,
Da tù na Víle svetem pragi
Iz serca pesmi duh zažene!

Janko Mir.

Pogovori vredništva.

Gosp. F. J. iz lošk. dol. „Pesnica se smé govoriti“ — to je gotovo, al vredništvu, ki je odgovorno za spise v „Novicah“, se mora govornik resnice tudi razodeti: kdo da je. Če ga vredništvo ne vé, kaj nek bo, od nasprotne strani prijeto, na to govorilo? Z odgovorom: „Ongav — nam je to pisal“ — se ne more izgovarjati. Ponavljamo tedaj prošnjo že večkrat izgovorjeno: naj se vsak pisatelj imenuje saj vredništvu, če tudi noče imenovan biti občinstvu. Vredništvo ohranuje pisateljevo ime za-se in ga, ako želí, nikomur ne pové; vediti ga pa mora, da nikjer po temí ne tapa. Če si pisatelj ne upa razodéti svojega imena skrivej vredništvu, kako more terjati, da bi vredništvo, kteremu okoljšine dostikrat niso celó nič znane, pred vsim svetom odgovornost prevzelo za brezimni spis!

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.